

روش‌ها و فنون تدریس (نظریه‌ها و الگوها)

تألیف:

دکتر سید احمد هاشمی

استاد تمام دانشگاه

سرشناسه	: هاشمی، سید احمد، ۱۳۵۳ -
عنوان و نام پدیدآور	: روشها و فنون تدریس : (نظریه‌ها و الگوها)
مشخصات نشر	: تالیف سید احمد هاشمی . تهران: تایماز، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری	: ۱۶۶ص.
شابک	: 978-600-403-616-0
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۶۲ - ۱۶۶.
موضوع	: تدریس -- روش‌شناسی Teaching -- Methodology تدریس اثربخش Effective teaching
رده بندی کنگره	: LB1۰۲۵/۳
رده بندی دیویی	: ۳۷۱/۱۰۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۹۹۳۹۳۲۸
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیبا

انتشارات تایماز

ناشر کتب دانشگاهی، کمک آموزشی و عمومی

روشها و فنون تدریس

(نظریه‌ها و الگوها)

ناشر :	تایماز
مؤلف:	دکتر سید احمد هاشمی
مدیر اجرایی:	مجید باشعور
نوبت چاپ :	
چاپ و صحافی :	تایماز
شمارگان :	۱۰۰۰
قیمت :	
شابک :	۹۷۸-۶۰۰-۴۰۳-۶۱۶-۰

حق چاپ و کپی حقوق مادی و معنوی این اثر محفوظ و متعلق به مؤلف می‌باشد.
 خرید اینترنتی از طریق سایت kitabchi.ir امکان پذیر می‌باشد.

آدرس: تهران - خیابان انقلاب - خیابان فخررازی - خیابان وحید نظری غربی - پلاک ۸۵ - طبقه ۳
 تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۰۲۷۴۴ موبایل: ۰۹۱۲۷۲۴۴۵۳۵ واتس آپ: ایمیل: taymazpub@gmail.com
 تلگرام: taymazpub@yahoo.com

فهرست مطالب

۱۱.....	فصل اول: مبانی روش‌های تدریس
۱۲.....	مبانی روش‌های تدریس
۱۳.....	تعریف روش تدریس
۱۵.....	مفهوم روش تدریس
۱۶.....	انواع روش تدریس
۱۷.....	۱- روش تدریس فعال
۱۷.....	۲- روش تدریس غیرفعال
۱۷.....	مهارت‌های فرایند تدریس
۱۷.....	۱- مهارت‌های قبل از تدریس
۱۸.....	۲- مهارت‌های ضمن تدریس
۱۸.....	۳- مهارت‌های پس از تدریس
۱۸.....	طبقه‌بندی روش‌های تدریس
۱۸.....	۱- طبقه‌بندی بر مبنای کنترل و منطق
۲۰.....	۲- طبقه‌بندی جویس و ویل
۲۰.....	الف) الگوی پردازش اطلاعات
۲۱.....	ب) الگوی تعامل اجتماعی
۲۱.....	پ) الگوی فردی
۲۲.....	ت) الگوهای سیستم رفتاری
۲۲.....	۳- طبقه‌بندی روش‌های تدریس بر مبنای نقش خود
۲۲.....	الف) آموزش فرضیات
۲۳.....	ب) تدریس ابتکاری یا هوشمندانه
۲۴.....	پ) تدریس ابداعی - نبوغی
۲۴.....	ت) روش‌های رشد محبت
۲۵.....	۴- طبقه‌بندی روش‌های آموزشی بر مبنای تعداد فراگیران
۲۵.....	الف) تدریس انفرادی
۲۵.....	ب) تدریس در گروه کوچک
۲۵.....	پ) تدریس در گروه متوسط
۲۵.....	ت) تدریس در گروه بزرگ

- فصل دوم: مفهوم یادگیری و کاربرد آن در تدریس ۲۷
- مفهوم یادگیری ۲۸
- یادگیری چیست؟ ۲۹
- ابعاد یادگیری ۳۱
- بعد اول: نگرش‌ها و ادراکات ۳۲
- بعد دوم: اکتساب و درهم تنیدن دانش ۳۲
- بعد سوم: بسط و اصلاح دانش ۳۲
- بعد چهارم: استفاده معنادار از دانش ۳۳
- بعد پنجم: عادت‌های ذهنی ۳۴
- تدریس به چه فعالیتی اطلاق می‌شود؟ ۳۵
- ارتباط یادگیری و تدریس ۳۶
- یادگیری و کاربرد آن در تدریس ۳۷
- مفهوم یادگیری ۳۸
- ۱- یادگیری به عنوان کسب علم و دانش ۳۸
- ۲- یادگیری به معنی تغییر رفتار از راه تجربه ۳۹
- عوامل مؤثر در یادگیری ۴۰
- ۱- داشتن انگیزه و هدف ۴۰
- ۲- آمادگی یادگیرنده ۴۱
- ۳- تجربیات گذشته ۴۱
- ۴- فعالیت یادگیرنده ۴۱
- ۵- تشویق و تنبیه ۴۱
- ۶- موقعیت و محیط یادگیری ۴۱
- ۷- روش تدریس معلم ۴۲
- ۸- تمرین و تکرار ۴۲
- نظریه‌های یادگیری ۴۳
- ۱- نظریه پیوندگرایی ۴۳
- ۲- نظریه رفتارگرایی ۴۴
- الف) شرطی‌سازی کلاسیک ۴۵
- ب) شرطی‌سازی عاملی ۴۵
- ۳- نظریه شناختی گشتالت ۴۹

۴- نظریه رشد شناختی پیاژه ۵۰

۵- نظریه یادگیری اجتماعی ۵۱

فصل سوم: روش‌های تدریس فعال ۵۳

اهمیت روش‌های تدریس فعال ۵۴

ضرورت‌ها، دیدگاه‌ها و پژوهش‌ها در رابطه با روش‌های تدریس فعال ۵۵

تعیین استراتژی‌های یادگیری ۵۸

عوامل مؤثر در انتخاب روش تدریس ۶۰

۱- اهداف آموزشی ۶۰

۲- محتوای آموزشی ۶۰

۳- معلم ۶۱

۴- ویژگی‌های فراگیران ۶۱

۵- شرایط علمی ۶۱

تقسیم‌بندی روش‌های تدریس ۶۱

الف) روش‌های تاریخی ۶۱

۱- روش سقراطی ۶۱

۲- روش مکتبی ۶۲

ب) روش‌های نوین ۶۳

۱- روش توضیحی ۶۳

۲- روش سخنرانی ۶۴

محاسن روش سخنرانی ۶۵

محدودیت‌های روش سخنرانی ۶۵

۳- روش اکتشافی ۶۶

۴- روش حل مسئله ۶۶

۵- روش واحد کار (پروژه) ۶۷

۶- روش گروه‌های کوچک ۶۹

۷- روش بحث گروهی ۶۹

مراحل قبل از تدریس ۷۰

مراحل تدریس روش بحث گروهی ۷۱

۸- روش ایفای نقش (نمایش) ۷۲

مراحل اجرا ۷۴

۷۴.....	محاسن روش ایفای نقش
۷۴.....	محدودیت‌های روش ایفای نقش و راه جبران آن‌ها
۷۵.....	۹- روش تمرینی
۷۶.....	۱۰- روش رو به سوی یار
۷۶.....	۱۱- روش کارایی تیم
۷۹.....	۱۲- روش بارش مغزی
۸۲.....	۱۳- روش اعضای تیم
۸۲.....	۱۴- روش پرسش و پاسخ
۸۵	فصل چهارم: الگوهای فعال تدریس.....
۸۶.....	الگوهای تدریس.....
۸۶.....	۱- الگوی تفکر انتقادی
۸۸.....	چارچوب تدریس در فعالیتهای فکری.....
۸۹.....	راهنمای تدریس مهارت تفکر.....
۹۰.....	مراحل اجرا در روش تدریس مبتنی بر تفکر انتقادی
۹۰.....	۲- الگوی تفکر استقرایی
۹۱.....	مراحل الگوی تفکر استقرایی
۹۲.....	۳- الگوی بدیعه پردازی
۹۳.....	۴- الگوی دریافت مفهوم
۹۶.....	مراحل الگوی دریافت مفهوم.....
۹۸.....	۵- الگوی پیش سازمان دهنده
۹۹.....	پیش سازمان دهنده چیست؟
۱۰۰.....	مراحل الگوی پیش سازمان دهنده
۱۰۲.....	شرایط و منابع لازم در الگوی پیش سازمان دهنده
۱۰۳.....	۶- الگوی یادسپاری
۱۰۴.....	مراحل تدریس این الگو
۱۰۵.....	۷- الگوی فراشناخت
۱۰۶.....	مفاهیم اساسی الگوی تدریس مبتنی بر فراشناخت
۱۱۱.....	فصل پنجم: معلم، تسهیل کننده جریان تدریس.....
۱۱۲.....	ویژگی‌های شخصیتی و علمی معلم

۱۱۳.....	الف) ویژگی‌های شخصیتی معلم و نقش آن در تدریس
۱۱۳.....	۱- معلمان شاگرد نگر
۱۱۴.....	۲- معلمان درس نگر
۱۱۶.....	ب) تأثیر شخصیت و رفتار معلم در فرایند تدریس
۱۲۰.....	پ) تأثیر شخصیت علمی معلم در فرایند تدریس
۱۲۲.....	نقش معلم در پیشرفت و یادگیری
۱۲۳.....	رفتار معلم و یادگیری
۱۲۷.....	فصل ششم: اثربخشی محیط در جریان تدریس
۱۲۸.....	مفهوم محیط
۱۲۸.....	محیط و رفتار فرد
۱۳۰.....	محیط اجتماعی و فرهنگی
۱۳۱.....	محیط تربیتی
۱۳۲.....	نقش محیط در یادگیری
۱۳۳.....	۱- خانواده
۱۳۳.....	۲- همسالان
۱۳۴.....	۳- اجتماع
۱۳۵.....	محیط عاطفی و تدریس
۱۳۵.....	۱- صدا
۱۳۶.....	۲- حالات و انتظارات
۱۳۶.....	۳- اعتقادات معلم، جو کلاس و رفتار معلم
۱۳۶.....	۴- شوخ طبعی
۱۳۷.....	۵- روش‌های کنترل
۱۳۷.....	۶- روش‌های رهبری و روشهای تدریس
۱۳۷.....	۷- احترام به نفس
۱۳۸.....	محیط فیزیکی و تدریس
۱۴۱.....	فصل هفتم: ارزشیابی پیشرفت تحصیلی
۱۴۲.....	مهارت‌های آموزشی بعد از تدریس
۱۴۳.....	اصطلاحات و مفاهیم فعالیت‌های آموزشی بعد از تدریس
۱۴۵.....	امتحان چیست؟

- ۱۴۶..... اندازه‌گیری چیست؟
- ۱۴۷..... ارزشیابی چیست؟
- ۱۴۸..... هدف ارزشیابی
- ۱۵۱..... اهمیت و ضرورت ارزشیابی
- ۱۵۳..... انواع ارزشیابی
- ۱۵۴..... الف) ارزشیابی تشخیصی
- ۱۵۶..... وظایف ارزشیابی تشخیصی
- ۱۵۶..... ب) ارزشیابی تکوینی
- ۱۵۸..... موارد استفاده از ارزشیابی تکوینی
- ۱۵۹..... پ) ارزشیابی پایانی
- ۱۵۹..... انواع ارزشیابی بر حسب نحوه اجرا
- ۱۶۰..... انواع ارزشیابی بر حسب تفسیر نتایج
- ۱۶۲..... منابع و مآخذ
- ۱۶۲..... منابع فارسی
- ۱۶۵..... منابع انگلیسی

پیش‌گفتار

اصطلاح روش و فنون تدریس در متون علوم تربیتی مفهومی آشنا به نظر می‌رسد و اکثر معلمان و مجریان برنامه‌های درسی بامعنی و ماهیت درست آن آشنایی دارند. تدریس از مهم‌ترین عوامل در فعالیتهای آموزشی و پرورشی است. در جهان امروز پایه‌های دگرگونی‌های پرشتاب جهانی و توسعه حیرت‌آور دانش‌های نو، آموزش دانش و فناوری توسعه‌یافته است. باید در نظر داشت که برداشتهای مختلف معلمان از مفهوم تدریس می‌تواند در نگرش آنان نسبت به دانش‌آموزان و نحوه‌ی کار کردن با آنها تأثیر مثبت یا منفی بر جای گذارد. این برداشت چندگانه می‌تواند دلایل مختلفی داشته باشد؛ از مهم‌ترین آنها ضعف دانش پایه و اختلاف در ترجمه و برداشت نادرست معلمان از دیدگاه‌های مختلف تربیتی است. گاهی آشفتگی و اغتشاش در درک مفاهیم تربیتی به حدی است که بسیاری از کارشناسان، معلمان و دانشجویان این رشته مفاهیمی چون پرورش، آموزش، تدریس و حرفه‌آموزی را یکی تصور می‌کنند و به‌جای هم به کار می‌برند. خوشبختانه از دوران یونان باستان، صاحب‌نظران به‌منظور تسهیل فراگیری علوم و فنون گام‌های مؤثری برداشته‌اند.

کتاب حاضر کوشیده است تا با معرفی مبانی روش‌های تدریس، مفهوم یادگیری و کاربرد آن در تدریس، همراه با معرفی روش‌ها و الگوهای تدریس، به‌عنوان ملاک‌های ارزنده‌ای در تدریس، به نقش محیط و تأثیر آن در یادگیری پرداخته و با یادآوری نقش اثربخش معلم در یادگیری، بحث ارزشیابی پیشرفت تحصیلی را نیز به‌عنوان بازخورد منحصر به فرد آموزش به تصویر کشد. این مفاهیم در قالب هفت فصل به رشته تحریر درآمده است.

در این راه، مطالعه این کتاب به کلیه مدیران و صاحب‌نظران بخش‌های مختلف آموزشی اساتید دانشگاه، دانشجویان رشته‌های مختلف آموزشی و علوم تربیتی و کلیه‌ی معلمان توصیه می‌گردد.

همچنین بر خود لازم می‌دانم از آقای احسان سپیده‌دم که با این‌جانب در تألیف این کتاب همکاری داشته‌اند، تشکر و قدردانی نمایم. امید است که این مجموعه در بهبود کیفی فعالیت‌های آموزشی و تربیتی مؤثر واقع گردد و اندیشمندان محترم ما را از پیشنهادهای خود، محروم نسازند.

وبسایت WWW.DR-HASHEMI.COM جهت ارسال دیدگاه‌ها معرفی می‌شود.

با سپاس و آرزوی توفیق

سید احمد هاشمی